

Heráldica de Pontevedra (VIII)

Alfonso Mumary Ruibal

Coas dúas seguintes pedras armeiras finalizamos cos escudos das rúas de Pontevedra que teñen bordura, sendo estes especiais xa que na súa orla non conteñen figuras, se non, as armas doutras familias.

Comezamos co escudo da rúa Isabel II situado no muro norte da Basílica de Santa María a Maior, á dereita da porta. Non é fácil de ver pois está moi solapado coa cor das pedras do propio muro e por ter pouco relevo.

Están representadas nel as seguintes liñaxes:

Gago: no campo do escudo, unha torre acompañada na punta con dúas chaves cos paletóns cara a arriba.

Figueroa: na bordura, cinco follas de figueira alternadas con cinco agullas, dos Agulla.

Escudo de finais do S. XV e pertencente a algún destes personaxes: Licenciado D. Domingo Agulla Gago de Figueroa que faleceu en 1589, foi o encargado de establecer o morgado en Pontevedra; D. Juan Alonso Gago, Notario público de Pontevedra en 1474 ou de D. Alonso Gago Agulla, xuíz de Pontevedra.

As chaves simbolizan poder (os Gago tiñan as chaves das portas da cidade), confianza e seguridade, así como descanso e tranquilidade. O seu esmalte é sempre de metal, sexa prata ou ouro.

A folla de figueira preséntase dividida en varios lóbulos e está chea de nervios, o que a identifica claramente en heráldica. É o símbolo do benfeitor da república pola súa riqueza e solidariedade.

Os peixes simbolizan a bondade e santidad, representando a aqueles que aman a súa patria e a seu rei, non

apartándose xamais desta devoción, vivindo e morrendo na súa defensa. Xeralmente de prata.

O seguinte escudo está situado na casa matriz das súas armas, que ven sendo a que chegou aos nosos días co nome de pazo de Méndez Núñez. Da antiga construción consérvanse vestixios da torre co seu escudo do S.XV. Difícil de ver; téndesvos que situar na rúa da Palma por fronte da casa onde viviu o P. Sarmiento.

Con forma recta en xefe e redondeada en punta, mostra unha escotadura no lateral dereito do xefe para encaixar a lanza nos escudos usados nos torneos. Detalle único nos escudos de Pontevedra e moi raro en xeral. Moi utilizado na heráldica alemá.

Leva no campo as armas dos Cruu: dous anos en pau e unha árbore arrincada e na súa bordura aos Figueroa; cinco follas de figueira.

A árbore converteuse no motivo que utilizaron as vellas liñaxes para demostrar así o seu carácter de “reiñícolas” que os aferraba á terra herdada dos seus maiores, manifestado polas raíces e a antigüidade da súa liñaxe, xerando unha longa descendencia.

Os anos significan a nobreza e a pureza. As follas de figueira están comentadas no anterior escudo.

Nos S.XV e XVI a pequena nobreza comezou a instalarse en Pontevedra baixo a protección dos Sarmiento e Soutomaior, gozando dun activo papel no comercio marítimo (pesca e transporte) e terrestre (viños). Así incrementan a súa fortuna, obteñen cargos de poder e incluso a categoría de fidalgos por enlaces

matrimoniais coa nobreza urbana. No escudo está representado o enlace coa familia nobre dos Figueroa.

É o caso de D. Pedro Cruu, denominado o vello, alcalde de Pontevedra en 1431 e xurado entre 1430-1440. Benfeitor do convento de S. Francisco, asumiu a financiamento dunhas capelas en dito convento e en Santa María. Á súa morte ocuparon a alcaldía os seus fillos.

Os Cruu, segundo un xenealogista portugués, descenden dun cabaleiro que, achándose o rei D. Fernando III, o Santo, no cerco de Sevilla e padecendo o exército gran fame, e movido por ela, saíu buscar comida ao país inimigo, e atopando dous anos debaixo dunha árbore, matounos e comeunos crus. Despois atopou un gran rabaño que trouxo ao exército, polo que o rei lle deu o apelido de Cru e as armas de dous anos debaixo dunha árbore.

Rematamos desta maneira cos escudos simples das rúas de Pontevedra, é dicir os que teñen o campo do escudo dunha soa cor ou metal e tamén cos dous únicos que teñen bordura.

Bibliografía

Heráldica de A. De Armengol y de Pereira. Editorial Labor, S.A.

Heráldica de Pontevedra de Luís F. Messía de la Cerda y Pita. Deputación Pontevedra.

Simbología y diseño de la heráldica gentilicia galaica, de Luís Valero de Bernabé. Hidalguía. Madrid 2003.

Habládme piedras de José Benito García. Alfíl.

Heráldica galega. Hércules edicións.

Fotografía nº 1, do autor.

Fotografía nº 2 de Amancio Cast ro González.

